

Wyrok z dnia 5 października 2007 r.

II UK 40/07

Do uwolnienia się od odpowiedzialności członka zarządu spółki kapitałowej za jej zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne nie jest wystarczające wskazanie jako mienia spółki jej wierzytelności wobec kontrahentów, lecz konieczne jest wykazanie, że wierzytelności są wymagalne a dłużnicy wypłacalni (art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm. w związku z art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa, jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 5 października 2007 r. sprawy z wniosku Zbigniewa G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o odpowiedzialność za składki, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 3 sierpnia 2006 r. [...]

1. o d d a l i ł skargę kasacyjną,
2. zasądził od Zbigniewa G. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. 2.700 zł (dwa tysiące siedemset) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 24 maja 2001 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K.G. orzekł o odpowiedzialności Zbigniewa G. jako członka zarządu Spółki z o.o. „G.” za zobowiązania Spółki z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne w okresie od czerwca 2000 r. do stycznia 2001 r. w kwocie 388.555,89 zł.

Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy z dnia 15 lutego 2005 r. [...]. Sąd ustalił, że wnioskodawca był członkiem zarządu Spółki, której kapitał zakładowy wynosił 4.200 zł. W bilansie za rok 2000 wierzytelności Spółki wynosiły 731.200 zł a zobowiązania 1.532.600 zł. Zadłużenie wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek za okres od czerwca 2000 r. do stycznia 2001 r. wynosiło 388.555, 89 zł należności głównej. Prowadzona egzekucja okazała się bezskuteczna, o czym Zakład Ubezpieczeń Społecznych został zawiadomiony pismami Urzędu Skarbowego z dnia 23 kwietnia 2001 r. i z dnia 15 maja 2001 r. Zdaniem Sądu decyzja o odpowiedzialności wnioskodawcy za długi składkowe Spółki jest prawidłowa. Wynikała z braku majątku Spółki i bezskuteczności egzekucji składek. Wnioskodawca nie wykazał żadnej z okoliczności określonych w art. 116 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.), która uzasadniałaby uwolnienie go od odpowiedzialności. W szczególności nie wskazał, aby istniało mienie umożliwiające skuteczną egzekucję i zaspokojenie wierzytelności z tytułu składek. Mieniem takim nie były wierzytelności Spółki w stosunku do jej kontrahentów. Już wcześniej były zajęte i uwzględnione w egzekucji łącznej prowadzonej przez Urząd Skarbowy. Stosownie do art. 5 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.) zarząd Spółki był zobowiązany ogłosić upadłość w ciągu dwóch tygodni, gdy majątek nie wystarczał na zaspokojenie długów. Wnioskodawca tego nie uczynił a z wnioskiem o upadłość wystąpił Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 28 maja 2001 r.

Po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy od tego wyroku Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2006 r. [...] oddalił apelację. Oceniając stan faktyczny Sąd Apelacyjny stwierdził, że zaległości Spółki z tytułu niezapłaconych składek stale narastały od czerwca 2000 r. Już w drugiej połowie tego roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych bezskutecznie dochodził należności, w tym w drodze egzekucji administracyjnej, obejmującej także wierzytelności Spółki. W bilansie za 2000 r. długi Spółki dwukrotnie przekraczały jej wierzytelności. Zarzut wnioskodawcy, że w dniu 6 kwietnia 2001 r. złożył wniosek o ogłoszenie upadłości jest nieuzasadniony. Wniosek ten nie otworzył bowiem postępowania upadłościowego, gdyż został odrzucony z powodu nieuiszczenia opłaty. W przepisie art. 116 Ordynacji podatkowej chodzi o wniosek prawidłowo złożony, który prowadzi do jego me-

rytorycznego rozpoznania. Ponadto wniosek o upadłość musi być zgłoszony we właściwym czasie, a według prawidłowych ustaleń Sądu pierwszej instancji wniosek taki powinien być złożony znacznie wcześniej. Postępowanie upadłościowe wszczęte na wniosek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie doprowadziło do zaspokojenia należności tego Zakładu. Nie jest także uzasadniony zarzut wnioskodawcy dotyczący wskazania majątku Spółki. Nie chodzi bowiem o jakikolwiek majątek, ale taki, z którego egzekucja umożliwi realne zaspokojenie wierzytelności składkowych. Przed wydaniem zaskarżonej decyzji nie został wskazany taki majątek. Wierzytelność Spółki w stosunku do jej kontrahentów w kwocie 518.847,60 zł została wskazana w piśmie z dnia 27 sierpnia 2001 r. Nie jest to mienie, które byłoby wyłączone z upadłości a ponadto wierzytelność ta, traktowana jako majątek już uprzednio, nie gwarantowała skuteczności egzekucji.

Od tego wyroku wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną i opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 107 tej ustawy i art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku „oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi *meriti*, ewentualnie w przypadku zaistnienia przesłanek z art. 398¹⁶ § 1 k.p.c., jego uchylenie i zmianę poprzez zmianę decyzji organu rentowego i orzeczenie, że Zbigniew G. jako członek zarządu BH „G.” Sp. z o.o. w G.Ś. nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania tejże Spółki z tytułu zaległości składkowych wobec ZUS Oddziału w K.G.”. W uzasadnieniu skargi podniósł, że zarzuty naruszenia prawa materialnego dotyczą trzech kwestii. Po pierwsze, odpowiedzialność osoby trzeciej (członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością) za zobowiązania podatnika mają charakter subsydiarny. Osoba taka może odpowiadać za zobowiązania spółki w dalszej kolejności a w pierwszym rzędzie zobowiązanie powinno być zrealizowane z majątku spółki. W tym przypadku skarżący konsekwentnie podnosił, iż należycie wskazał majątek Spółki, który przekraczał 500.000 zł. Nieuwzględnienie tego majątku stanowi zaprzeczenie istoty subsydiarnej odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania spółki. Po drugie, wskazanie mienia spółki jest okolicznością zwalniającą członka zarządu od odpowiedzialności. Wnioskodawca wykazywał istnienie wierzytelności innych kontrahentów, niż wskazane w piśmie do Komornika Urzędu Skarbowego z dnia 27 sierpnia 2001 r. Zgodnie z informacjami podawanymi przez skarżącego majątek ten jest majątkiem, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie przed-

miotowych należności. Po trzecie, podstawą zwolnienia wnioskodawcy od odpowiedzialności jest złożenie przez niego wniosku o upadłość w dniu 6 kwietnia 2001 r. Zgodnie z literalną wykładnią przepisu art. 116 § 1 pkt 1 lit. a Ordynacji podatkowej istnienie przesłanki wyłączającej odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania spółki nie jest uzależnione od tego czy wniosek o ogłoszenie upadłości spowoduje otwarcie postępowania upadłościowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nieuzasadniona. Podstawą odpowiedzialności wnioskodawcy jest przepis art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2002 r., gdyż zaległości składkowe, do których z mocy art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74) stosuje się przepisy Ordynacji podatkowej, powstały przed dniem 1 stycznia 2003 r. Przepis ten miał brzmienie następujące: za zaległości podatkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji, spółki akcyjnej i spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, chyba że członek zarządu wykaże, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające upadłości (postępowanie układowe) albo że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości oraz niewszczęcie postępowania układowego nastąpiło nie z jego winy, bądź też wskaże on mienie, z którego egzekucja jest możliwa. Przepis ten dotyczy odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązanie podatkowe podatnika lecz odmiennie niż ogólny przepis art. 107 § 1 Ordynacji podatkowej przewiduje solidarną odpowiedzialność tych osób z podatnikiem. Odpowiedzialność członków zarządu spółki kapitałowej występuje tylko wówczas, gdy egzekucja przeciwko spółce okazała się bezskuteczna, co oznacza, że zaległości podatkowe (składkowe) muszą być w pierwszej kolejności egzekwowane z majątku spółki. Bezskuteczność egzekucji należności w całości lub części w stosunku do spółki jest warunkiem odpowiedzialności członków jej zarządu. W niniejszej sprawie zostało ustalone, że egzekucja należności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych okazała się bezskuteczna i Zakład ten nie został zaspokojony również w postępowaniu upadłościowym. Te ustalenia faktyczne nie mogą być skutecznie kwestionowane w skardze kasacyjnej,

gdyż zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. W ustalonym stanie faktycznym istniały podstawy do obciążenia wnioskodawcy za zaległości składkowe Spółki.

Uwolnienie się członka zarządu od odpowiedzialności może nastąpić tylko wówczas, jeżeli wykaże wystąpienie przynajmniej jednej z dwóch okoliczności wymienionych w końcowej części przepisu. Pierwszą z nich jest zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub brak winy w niezgłoszeniu takiego wniosku. Określenie „we właściwym czasie” oznacza czas, w którym wierzyciele nie otrzymują swoich należności i nie ma perspektyw na ich zaspokojenie. Przepis art. 5 Prawa upadłościowego nakładał obowiązek zgłoszenia wniosku o upadłość w terminie dwóch tygodni od zaprzestania płacenia długu. Brak perspektyw wykonania zobowiązań wobec wierzycieli ma miejsce wówczas, gdy zaprzestanie płacenia długów ma charakter trwały, a zadłużenie jest nadmierne w stosunku do majątku spółki. W przypadku Spółki „G.” zaprzestanie płacenia długów na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nastąpiło na początku 2000 r. a w końcu 2000 r. wiadomo było, że zadłużenie jest nadmierne. Aby uznać, że warunek zgłoszenia we właściwym czasie wniosku o upadłość został spełniony, wniosek taki powinien być zgłoszony najpóźniej w styczniu 2001 r. Zarzut wnioskodawcy, że w kwietniu 2001 r. usiłował złożyć wniosek o upadłość, nie mógł zostać uwzględniony, gdyż wniosek ten, nawet gdyby był skuteczny, był spóźniony, skoro w chwili jego składania Spółka nie dysponowała już środkami pozwalającymi opłacić wniosek.

Drugą okolicznością uwalniającą dłużnika od odpowiedzialności jest wskazanie przez niego mienia, z którego egzekucja jest możliwa. Jak słusznie stwierdził Sąd Apelacyjny, samo wskazanie, że Spółka ma wierzytelności w stosunku do swoich kontrahentów, nie jest wystarczające. Wymagane jest wykazanie, że jest możliwe prowadzenie egzekucji z tych wierzytelności, a więc udowodnienie, że są one wymagalne a dłużnicy są wypłacalni. Powoływanie się przez wnioskodawcę na dowody mające wykazać te fakty, nie może być uwzględnione przy rozpatrywaniu skargi kasacyjnej, opartej wyłącznie na podstawie naruszenia prawa materialnego. Jeżeli Sąd Apelacyjny pominął te dowody, to ewentualne uchybienia w tym zakresie mogą uzasadniać zarzut naruszenia przepisów postępowania. W skardze kasacyjnej nie wskazuje się takiego naruszenia jako jej podstawy, a Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w granicach jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

=====